

Joël Dehasse

Agresja u psów

Postępowanie
w przypadku
zachowań
agresywnych
u psów

G A L A K T Y K A

Joël Dehasse

Agresja u psów

Postępowanie
w przypadku zachowań
agresywnych u psów

G A L A K T Y K A

Tytuł oryginału: *Le chien agressif*
© Copyright: Joël Dehasse
ISBN wydania oryginalnego: 2748326598

© Galaktyka sp. z o.o., Łódź 2006
90-644 Łódź, ul. Żeligowskiego 35/37
tel. +42 639 50 18, 639 50 19, tel./fax +42 639 50 17
e-mail: info@galaktyka.com.pl, sekretariat@galaktyka.com.pl
www.galaktyka.com.pl

Wydanie II, dodruk 2020
ISBN: 978-83-7579-251-5

Przekład: Magdalena Kaczorowska, Joanna Iracka – str. 179–244
Konsultacja merytoryczna: Joanna Iracka
Redaktor merytoryczny: Magdalena Urban
Redaktor językowy: Magdalena Granosik
Projekt okładki: Galaktyka
Redaktor techniczny: Andrzej Czajkowski
DTP: Garamond
Druk: SOWA – druk na życzenie

Rysunki: Joël Dehasse

Pełna informacja o ofercie i planach wydawniczych:
www.galaktyka.com.pl
info@galaktyka.com.pl, sekretariat@galaktyka.com.pl
Zapraszamy!

Wszelkie prawa zastrzeżone. Bez pisemnej zgody wydawcy książka ta nie może być powielana ani częściowo, ani w całości. Nie może też być reprodukowana, przechowywana i przetwarzana z zastosowaniem jakichkolwiek środków elektronicznych, mechanicznych, fotokopiarskich, nagrywających i innych.

Spis treści

Wstęp do wydania polskiego	7
Przedmowa	9
Wprowadzenie	11
„Mój pies ugryzł”	15
Definicja agresji.....	17
Paradygmat naukowy w badaniach nad agresją.....	23
Rozwiązywanie problemu agresji psów	27
Ocena poziomu zagrożenia.....	29
Sekwencja aktów składających się na reakcję agresywną.....	41
Zachowania agresywne – przyjmowane pozy	49
Jednostka i elementy psychobiologiczne	59
Okoliczności towarzyszące występowaniu agresji	63
Konsekwencje agresji	69
Rodzaje agresji	79
Agresja obronna	83
Agresja dystansująca	87
Agresja terytorialna.....	93
Agresja macierzyńska	99
Agresja z rozdrażnienia.....	103
Agresja ze strachu.....	109
Agresja przemieszczona	113

Agresja ofensywna	117
Agresja konkurencyjna między psami	119
Agresja konkurencyjna między psami i ludźmi	127
Agresja zaborcza	133
Agresja między psami należącymi do różnych grup społecznych	137
Zachowania łowcze	143
Agresja gończa	149
Agresja nadmierna	153
Agresja na komendę	157
Dziedziczenie agresji	161
Agresja a rozwój psa	165
Diagnoza agresji	175
Klasyfikacja zaburzeń zachowania	179
Terapia agresji	207
Zastosowanie leków psychotropowych	225
Zapobieganie agresji	245
Testy mające na celu prognozę poziomu agresywności	249
Kiedy pojawia się dziecko	253
Odpowiedzialność właścicieli i specjalistów za zachowania psa	263
Załącznik 1 – Wskazówki dla ofiar	265
Załącznik 2 – Wskazówki dla lekarzy	267
Załącznik 3 – Ocena funkcjonowania psa	271
Załącznik 4 – Jak się zachować wobec agresywnego psa	275
Załącznik 5 – Niebezpieczny pies a polskie przepisy prawne na dzień 1 stycznia 2006 roku	279
O autorze	294

Sekwencja aktów składających się na reakcję agresywną

Cztery fazy zachowania

Każde zachowanie wywoływane jest przez bodziec – informację ze środowiska zewnętrznego lub zmianę w fizjologicznym środowisku wewnętrznym danej jednostki. Taki impuls zewnętrzny albo wewnętrzny nazywa się bodźcem wyzwalającym lub wyzwalaczem. Jest on rejestrowany przez zmysły i wywołuje emocję. Emocja pojawia się przed każdym działaniem, aktywując ośrodki ruchowe w mózgu, tak jakbyśmy rozgrzewali silnik samochodu, zanim ruszymy. Emocja oznacza brak równowagi, którą dany osobnik stara się przywrócić, podejmując działanie, reagując.

Zanim jednak dojdzie do działania, sytuacja jest zwykle analizowana przez mózg. W wyniku tej analizy jednostka wykonuje pewne ruchy, co nazywamy zachowaniem.

Każde zachowanie dzieli się na wiele różnych aktów motorycznych i składa się z czterech faz:

1. w początkowej fazie zwanej także apetycyjną, sygnalizowane są pierwsze oznaki rozpoczętego działania; faza ta świadczy o wewnętrznej motywacji organizmu do działania; jest aktywowana przez nierównowagę (na przykład metaboliczną) w organizmie

2. w fazie działania spełniającego, zwanej także fazą sprawczą, osobnik wywiera wpływ na siebie albo na środowisko w celu odzyskania równowagi
3. w fazie końcowej pojawia się zadowolenie (lub zaspokojenie), związane z danym zachowaniem; następuje powrót dobrego samopoczucia i równowagi
4. w fazie refrakcji zachowanie już się nie przejawia, ponieważ równowaga została osiągnięta; nazwa fazy oznacza, że osobnik jest niewrażliwy na czynniki motywujące i nie jest w stanie powrócić do fazy działania spełniającego.

Cztery fazy zachowania agresywnego

Zachowanie agresywne, jak każdy inny rodzaj zachowania, można podzielić na cztery fazy:

1. faza początkowa to na ogół groźenie, onieśmianie przeciwnika, sygnalizowanie agresywnych zamiarów lub wyrażanie odczuwanych emocji i dążeń (np. strachu, złości, rywalizacji)
2. faza działania spełniającego, czyli faza ataku, daje możliwość realizacji zamiarów i uspokojenia emocji
3. w fazie końcowej ustaje wrogość i widoczny jest powrót do równowagi
4. w fazie refrakcji działania agresywne nie mogą się już przejawiać.

Fazy te mogą różnie wyglądać w przypadku różnych zachowań agresywnych. Obecność lub brak konkretnych faz oraz ich nasilenie ułatwia rozpoznanie typu agresji.

Rodzaj agresji	Faza groźenia (onieśmiania)	Faza ataku
Dystansująca	Ustrukturalizowana	Kontrolowana
Konkurencyjna	Ustrukturalizowana	Kontrolowana
Łowcza	Brak	Sekwencje typowe

Nadmierna	Brak	Atak bezpośredni
Nietypowa	Brak	Atak bezpośredni
Ze strachu	Oznaki strachu	Atak quasi-bezpośredni
Z rozdrażnienia	Krótką	Kontrolowana

Integralność sekwencji

W przypadku każdego rodzaju agresji istotne jest, by sekwencja aktów motorycznych stanowiła pewną niezmienną całość. Integralność sekwencji świadczy o prawidłowości zachowania. Jeżeli zachowanie przebiega według typowego dla niego wzorca, wówczas zarówno psy, jak i ludzie, mogą je przewidzieć i odpowiednio się do niego dostosować. Jeśli natomiast sekwencja jest zaburzona, to trzeba założyć, że dane zachowanie jest patologiczne. W takiej sytuacji staje się ono dla innych nieprzewidywalne i narusza zasady komunikacji wewnątrz grupy.

Na przykład w sytuacji, kiedy dwa psy walczą o kość, przed atakiem powinny pojawić się groźby (warczenie, demonstrowanie kłów i swojej wielkości). Słabsze, mniej pewne siebie zwierzę musi mieć szansę, aby się wycofać i oddalić bez szkody. Ataki mogą prowadzić do ran i okaleczeń u obu lub u jednego z psów. Ponieważ zwierzęta te polują w grupie, kalectwo jednego z jej członków może mieć poważne konsekwencje dla całego stada – może nawet zmniejszyć szansę na jego przeżycie. Dlatego unikanie zranień prowadzących do trwałych uszkodzeń ciała należy do strategii przetrwania gatunku.

Poza grupą obowiązuje inna zasada. Ataki na drapieżnika lub na potencjalną zdobycz mogą być bardzo brutalne.

Analiza każdego zachowania agresywnego powinna uwzględniać:

- ✓ wszystkie cztery fazy sekwencji
- ✓ zmiany sekwencji w czasie.

Jak zobaczymy, sekwencja zmienia się wraz z uczeniem się przewidywania pozytywnych lub negatywnych konsekwencji. Dlatego

istotne jest, żeby znać skutki owych zmian w czasie w przypadku każdej z faz: czy w przeszłości skutki te dadzą wzmocnienie, czy wygaszenie danej fazy w analogicznej sytuacji.

Kontrola ugryzienia

Aby w grupie uniknąć poważnych zranień, ugryzienia muszą być całkowicie kontrolowane. Ugryzienia poza grupą powstają w wyniku świadomych i celowych ataków, mogą być mocne, a także wielokrotne. Przez „ugryzienie kontrolowane” rozumiem lekki chwyt zębami, uszczypnięcie bez zaciskania szczęk, które zostawia tylko niewielkie ślady, czasem kilka siniaków.

Mocne ugryzienie przebija skórę i wymaga leczenia. Skóra ludzka jest znacznie delikatniejsza od skóry psa, dlatego należy wymagać od naszych zwierząt, by bardzo dobrze kontrolowały siłę chwytu zębami.

Poważne, niekontrolowane ugryzienie następuje wówczas, gdy osobnik:

- ✓ traci panowanie nad swoimi emocjami, np. pod wpływem strachu
- ✓ traci panowanie nad swoim zachowaniem z powodu zaburzeń somatycznych (np. w wyniku problemów neurologicznych lub endokrynologicznych)
- ✓ nie nauczył się kontrolować ugryzień (brak właściwej socjalizacji)
- ✓ nauczył się, że mocne gryzienie jest konieczne
- ✓ ma zamiar zrobić krzywdę swojemu przeciwnikowi lub ofierze (agresja łowcza).

Poniższa tabela przedstawia stopień kontroli ugryzienia w zależności od rodzaju agresji.

Rodzaj agresji	Ugryzienia
Dystansująca	Kontrolowane
Konkurencyjna	Kontrolowane
Łowcza	Mocne
Nadmierna	Mocne
Nietypowa	Mocne
Ze strachu	Mocne
Z rozdrażnienia	Kontrolowane

Tabela poniżej zawiera zarówno dane na temat integralności sekwencji, jak i kontroli ugryzień. Informacje te są pomocne w rozpoznawaniu rodzaju agresji.

Sekwencje różnych rodzajów zachowań agresywnych			
Rodzaj agresji (onieśmielania)	Faza grożenia	Faza ataku	Ugryzienia
Dystansująca	Ustrukturalizowana	Kontrolowana	Kontrolowane
Konkurencyjna	Ustrukturalizowana	Kontrolowana	Kontrolowane
Łowcza	Brak	Sekwencje typowe dla agresji łowczej	Mocne
Nadmierna	Brak	Atak bezpośredni	Mocne
Nietypowa	Brak	Atak bezpośredni	Mocne
Ze strachu	Oznaki strachu	Atak quasi-bezpośredni	Mocne
Z rozdrażnienia	Krótko	Kontrolowana	Kontrolowane

Koniec ataku

Poza grupą atak może trwać aż do ucieczki drapieżnika albo śmierci ofiary. W grupie faza końcowa ataku ma kluczowe znaczenie.

Wewnątrz grupy atak zawsze musi zostać przerwany. Jeżeli dzieje się tak wyłącznie z powodu wyczerpania przeciwników, to nie jest to normalne zachowanie. Wówczas mamy do czynienia z sytuacją patologiczną.

Adaptacyjne i patologiczne zachowania agresywne

Zachowania agresywne mogą być fizjologiczne albo patologiczne. W medycynie behawioralnej termin patologia zajmuje centralne miejsce.

Patologia jest nauką, która bada przyczyny, objawy i ewolucję chorób. Chorobę definiuje się jako pogorszenie stanu zdrowia, zaburzenie równowagi jednostki; choroba oznacza także zakłócenie normalnego funkcjonowania organizmu jako całości lub jego części.

Patologia interesuje się także zmianami funkcjonowania metabolizmu lub struktury jakiegoś układu zarówno na poziomie komórek i narządów, jak i organizmu jako całości, a nawet struktury społecznej, którą tworzy wiele osobników.

W medycynie behawioralnej zajmujemy się głównie elementami psychobiologicznymi. Należą do nich: organizm, usposobienie, reakcje emocjonalne, schematy poznawcze, percepcja zmysłowa, akty motoryczne oraz reakcje wegetatywne.

Patologicznym możemy nazwać taki element psychobiologiczny, który przestał być adaptacyjny.

Owa utrata adaptacyjności powoduje, że zwierzę – cierpiące z powodu patologii zachowania – ma trudności w interakcji ze środowiskiem. Patologiczny element psychobiologiczny wpływa bowiem na różne działania społeczne, czyli interakcje z pozostałymi człon-

kami grupy, oraz na dobro zwierzęcia z punktu widzenia jego własnego przetrwania, a także przetrwania gatunku.

Agresja jest wynikiem patologii wówczas, gdy:

- ✓ nie pozwala jednostce powrócić do równowagi emocjonalnej
- ✓ jej czterofazowa struktura jest zaburzona
- ✓ kiedy ugryzienia nie są dostosowane do kontekstu (w grupie lub poza nią).

W niektórych przypadkach dane zachowanie można uznać za adaptacyjne z punktu widzenia jednostki, a za patologiczne z punktu widzenia społeczności (podtrzymywanie gatunku). Na przykład pies, który przez ponad trzy pierwsze miesiące swojego życia dorastał w izolacji od innych psów, może się stać wobec nich agresywny. Dla jego własnego przetrwania takie zachowanie jest przystosowawcze, ale uniemożliwia mu rozmnażanie, więc jego geny nie zostaną przekazane kolejnemu pokoleniu.

Sekwencja zachowania agresywnego i kontrola ugryzienia

Po obliczeniu poziomu zagrożenia według wzoru, kolejnych cennych wskazówek diagnostycznych dostarczą: analiza pów oraz gestów i mimiki psa, a następnie analiza sekwencji zachowania oraz stopnia kontroli ugryzienia. Pomogą one podjąć decyzję dotyczącą strategii działania wobec agresywnego zwierzęcia.

Zachowania agresywne – przyjmowane pozy

Obok sekwencji zachowań agresywnych i kontroli ugryzień, interesuje nas także mowa ciała psa, która może oznaczać na przykład:

- ✓ pewność siebie bez grożenia
- ✓ grożenie, pewność siebie (i dominację)
- ✓ grożenie, pewność siebie i nieuchronny atak
- ✓ niepewność, uspokajanie (i uległość)
- ✓ obawę (lęk) i zamiar ucieczki
- ✓ obawę (lęk) i znieruchomienie
- ✓ obawę (lęk) i atak
- ✓ obawę (lęk) i uspokajanie lub uleganie.

Różne cechy póz

Na jakie elementy mowy ciała psa musimy zwrócić uwagę?

Analizując pozy, trzeba prawidłowo odczytać różne ich cechy: pozycję grzbietu, ogona i ustawienie uszu, intencjonalne przeniesienie wzroku, ruchy głowy itd. Pozom towarzyszą sygnały emocjonalne, które je potwierdzają lub im zaprzeczają.

Poza składa się z różnych elementów, takich jak:

- ✓ pozycja grzbietu
- ✓ pozycja ogona

- ✓ ustawienie uszu
- ✓ skierowanie wzroku
- ✓ mimika
- ✓ ruchy głowy, grzbietu
- ✓ ruchy ogona.

Na przykład pozę uspokajania sygnalizują: nos wyciągnięty w kierunku ucha drugiego osobnika, obniżony grzbiet, stulone uszy, gładki pysk i półprzymknięte oczy; ruchy zwierzęcia są powolne.

Szybkie ruchy, uniesiona głowa i uszy, podniesiony i sztywny ogon, poza wysoka, obnażone zęby, otwarty pysk i szeroko otwarte oczy oznaczają gotowość ataku.

Pozycja ciała

Zamiany psa w dużej mierze można odczytać z wysokości, na jakiej trzyma grzbiet. W związku z tym wyróżniamy następujące postawy:

- ✓ poza wysoka wyrażająca pewność siebie
- ✓ poza niska – niepewność (lub polowanie)
- ✓ poza ambiwalentna – między pewnością i niepewnością
- ✓ poza niezrozumiała.

Pozę wysoką, wyprężoną, przyjmuje pies wykazujący dużą pewność siebie: przednia część tułowia jest wyprostowana i sztywna, głowa uniesiona wysoko na wyciągniętej szyi, uszy postawione, ogon podniesiony, odsłonięta okolica genitalna. Poza wysoka należy do rytuałów dominacji.

Poza niska towarzyszy utracie pewności siebie: tułów obniżony, na ugiętych łapach, szyja cofnięta między łopatkami, uszy położone na karku, ogon opuszczony lub nawet podkulony między tylnymi łapami. Poza niska stanowi część rytuałów uspokajania i uległości. Pojawia się także w zachowaniach łowczych, kiedy pies zbliża się do ofiary lub do bydła, którego pilnuje. Te dwie pozy trzeba rozróżnić na podstawie innych cech.

Poza wysoka

W pozie ambiwalentnej można zaobserwować pewne elementy zarówno pozy wysokiej, jak i niskiej. Taki efekt mozaiki widoczny jest w dwóch sytuacjach:

- ✓ kiedy pies nie wie, czego chce
- ✓ kiedy pies wyraża różny stosunek do dwóch osobników jednocześnie.

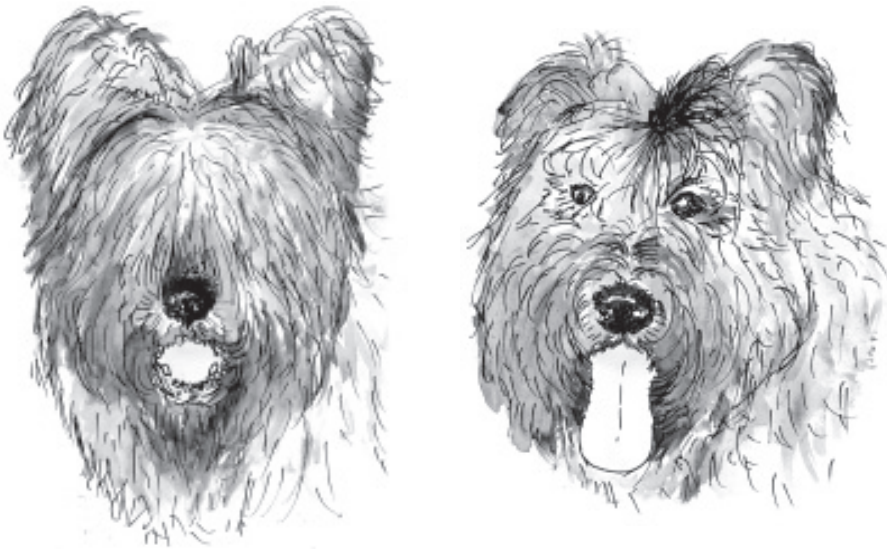
Gdy pies się waha, wówczas elementy pozy oraz gesty i mimika nie są spójne. Może on obniżyć tułów, ale postawić uszy albo wyprostować tułów, ale położyć uszy i skulić ogon.

Pies może przyjąć jednocześnie dwie różne postawy. Tak jakby dzielił tułów na dwie części: przednia część wyraża jego stosunek do przeciwnika znajdującego się z przodu, a tylna część do tego, który znajduje się z tyłu. Widać to, gdy pies unosi przednią część tułowia, a obniża tylną lub odwrotnie.

Pozę ambiwalentną obserwujemy u psów z zaburzeniami zachowania, a także u tych, które – z przyczyn genetycznych lub w związku z amputacją (kopiowaniem) – nie mają części ciała umożliwiających jasną ekspresję zamiarów i emocji.

Neutralny pysk u buldoga francuskiego, który ma wargę przygryzioną między zębami (co sprawia fałszywe wrażenie, że pies grozi)

Pysk owczarka francuskiego przed odsłonięciem oczu i po ich odsłonięciu. Pies ten zachowywał się agresywnie wobec rodziny, z którą mieszkał, w szczególności wobec dzieci. Dzięki odsłonięciu sierści z oczu, pies zaczął widzieć. Mogąc przewidywać ruchy dzieci, przestał być tak agresywny, jak był wcześniej.

Sztuczna selekcja przeprowadzana przez człowieka stworzyła psy o dziwnym wyglądzie i upośledzonych środkach wyrazu. Mam tu na myśli w szczególności psy o obwisłych wargach, zwisających uszach, o grubej i pomarszczonej skórze, bardzo obfitym futrze maskującym pysk, z krótkim, mało widocznym ogonem.

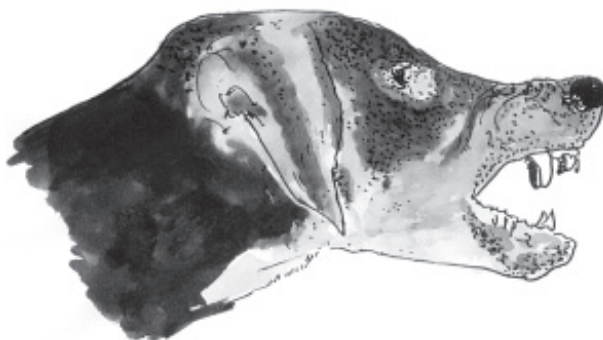
Nie przeprowadzając pewnych zabiegów (np. strzyżenia) oraz amputując niektórym psom ogon i uszy, człowiek pozbawia je możliwości pełnej komunikacji.

Mimika

Uważa się, że mimika zastępuje, czasem w sposób przesadzony, ruchy ciała.

Mimika psa o sterzących uszach wyrażająca groźbę ugryzienia

Mimika psa o zwisających uszach wyrażająca groźbę ugryzienia

Mimika neutralna u wilka

Kiedy pies gryzie, jego wargi są wywinięte, kły widoczne, a kąci warg odsunięte do tyłu. Mimika wyrażająca groźbę ugryzienia wykorzystuje te same ruchy mięśni.

Natomiast mimika wyrażająca uspokajanie i uległość charakteryzuje się gładkim pyskiem (bez marszczenia i z zasłoniętymi zębami), półprzymkniętymi oczami i odwróconym wzrokiem.

Wzrok

Ważną rolę w diagnozowaniu agresji odgrywa to, w jakim kierunku pies kieruje wzrok. Aby obraz był wyraźnie widoczny, światło musi padać na środkową część siatkówki oka. Oznacza to, że trzeba spoglądać wprost na bodziec. Natomiast część peryferyjna siatkówki jest bardziej wrażliwa na ruch, dlatego by go dostrzec, zwierzę patrzy nieco z ukosa.

Mimika neutralna lub uspokajająca u psa o półstojących uszach

Jaki jest kod znaczeniowy spojrzenia?

- ✓ Skoncentrowane spojrzenie na wprost może oznaczać zagrożenie w przypadku konfliktu. Na ogół jednak świadczy o skupieniu uwagi na kimś, do kogo zwierzę czuje się przywiązane.
- ✓ Przeciągłe spojrzenie w kierunku zadu drugiego osobnika świadczy o dominacji.
- ✓ Spojrzenie z ukosa lub odwrócenie spojrzenia (oczy półprzymknięte) jest oznaką lęku, podporządkowania lub uspokajania.

Ruchy intencjonalne oraz rytuały

Ruchy intencjonalne ciała są „niedokończone”, nie mają na celu zrealizowania intencji, którą wyrażają.

Szykując się do ugryzienia, pies wysuwa pysk do przodu, żeby złapać i ścisnąć zębami skórę przeciwnika. Ruch intencjonalny ogranicza się do wysunięcia głowy i ewentualnie kłapanięcia zębami w powietrzu. Żeby przewrócić przeciwnika, pies podnosi tułów i opiera przednie łapy na atakowanym osobniku. Ruch intencjonalny ogranicza się w takiej sytuacji do położenia jednej łapy na grzbiecie lub

karku przeciwnika. Jest to ruch zrytualizowany i podczas konfliktu oznacza dominację.

Rytuály to sekwencje zachowań, które utraciły swoje pierwotne znaczenie i pełnią jedynie rolę komunikatów. Są to kompletne wzorce behawioralne, specyficzne ruchy ciała, a nie tylko pozy statyczne. Sekwencje zachowań rytualnych wykonywane są z karykaturalną przesadą, po to aby lepiej wyrazić intencje.

Najbardziej ekspresyjne rytuały występują w przypadku konfliktów hierarchicznych, którym może – choć nie musi – towarzyszyć agresja konkurencyjna. Kiedy kończy się konflikt, rytuał dominacji i podporządkowania „zamyka” sekwencję zachowania agresywnego. Przyjrzymy się bliżej tym rytuałom w rozdziale poświęconym agresji konkurencyjnej.

Stany emocjonalne zwierzęcia a jego pozy

Jakie są typowe pozy odpowiadające stanom emocjonalnym, które wymieniłem na początku tego rozdziału?

- ✓ Pewność siebie (asertywność) wyraża się w pozie wysokiej, lecz nieusztynwionej, wzrok zwierzęcia skierowany jest na zad przeciwnika, pysk gładki, ogon nieco lub całkowicie uniesiony.
- ✓ Groźenie, pewność siebie (i dominacja) widoczne są w pozie wysokiej i usztynwionej, pysk pozostaje gładki, spojrzenie skierowane na pysk przeciwnika, ogon uniesiony i wyprostowany.
- ✓ Groźenie, pewność siebie i nieuchronny atak manifestowane są w pozie wysokiej, zęby są odsłonięte, pysk lekko otwarty, spojrzenie skierowane na pysk przeciwnika, ogon uniesiony i wyprostowany.
- ✓ Niepewności, uspokajaniu odpowiada poza niska, gładki pysk, odwrócony wzrok.
- ✓ Niepewność, uspokajanie i uległość wyrażają się w pozie niskiej, pysk pozostaje gładki, wzrok odwrócony, wszystkie łapy ugięte (pies może leżeć bez ruchu na brzuchu lub na grzbiecie).

Mimika neutralna u psa rasy husky

- ✓ Uległości odpowiada poza, w której pies leży na grzbiecie (tylko w przypadku konfliktu), ma schowane zęby, gładki pysk, wyeksponowane delikatne części ciała (szyję i brzuch), jest nieruchomy.
- ✓ Obawę (lęk) i zamiar ucieczki wyraża poza niska, gładki pysk, wzrok skierowany na przeciwnika, tułów odwrócony, pies gotowy jest do ucieczki lub zwiększenia odległości od przeciwnika.
- ✓ Obawa (lęk) i zneruchomienie widoczne są w pozie niskiej, w której pies stoi lub leży, pozostaje nieruchomy i usztywniony, nie śledzi wzrokiem przeciwnika.
- ✓ Obawie (lękowi) i agresji odpowiada poza niska, wzrok skierowany na przeciwnika, zęby odsłonięte, pysk otwarty, gotowy, by ugryźć.

Analiza każdej pozy wiele mówi o emocjach, które przeżywa zwierzę, jego zamiarach związanych z atakiem. Właściwe odczytanie stanu emocjonalnego psa, wyrażającego uzasadnione emocje, pozwala uniknąć ugryzienia.

Poszczególne typy agresji wiążą się z różnym poziomem zagrożenia, jakie stanowi dla otoczenia agresywny pies, i wymagają odmiennych sposobów działania. Zaklasyfikowanie obserwowanej agresji do określonego typu ułatwiają zawarte w książce opisy zachowań agresywnych, uwzględniające okoliczności występowania danego zachowania oraz charakterystyczną dla niego mowę ciała psa. Analiza elementów psychobiologicznych z punktu widzenia ich wpływu na zachowanie zwierzęcia pozwala ocenić, jak głęboko sięga zaburzenie funkcjonowania psa i jaki ma związek z jego ogólnym stanem zdrowia. Podręcznik obejmuje także sporządzony przez Autora rejestr najczęściej spotykanych zaburzeń zachowania, których jednym z objawów są zachowania agresywne. Rozpoznanie typu agresji, ewentualnie rodzaju zaburzenia zachowania u zwierzęcia, ułatwia rokowanie oraz wybór postępowania leczniczego. Autor opisuje dostępne metody terapii behawioralnej oraz farmakoterapii. Całość uzupełnia opis obowiązujących w Polsce przepisów prawnych związanych z zachowaniami agresywnymi psów.

lek. wet. Joanna Iracka

specjalista zaburzeń zachowania

dplomowany przez Państwowe Szkoły Weterynaryjne we Francji,

członek European Society for Veterinary Clinical Ethology,

Zoo-Psy oraz brytyjskiego stowarzyszenia

Companion Animal Behaviour Therapy Study Group

ISBN: 978-83-7579-251-5

Cena: 59,90 zł (w tym 5% VAT)